

SKOG.

SKOG utgör ett temligen litet område, instängt mellan de stora socknarna Nora i söder och Bjärträ i norr samt Bjärträ även i väster och havsbandssocknen Nordingrå samt den norr därom belägna fjärdssocknen Ullånger i öster, båda dessa sistnämnda socknar också stora och betydande.

Sin åtkomst till större vattentrafik har Skog i sin sydvästra del, där ett kort stycke väg leder väster ut genom Bjärträ till Lugnvik vid Ångermanälven (utlopps-fjärden). Och härifrån utsänder nu Skog sina lantmannaprodukter. Ty hela socknen är ett jordbrukareområde, bebott nästan uteslutande av bönder och torpare med deras familjer och husfolk. Då jorden är ganska givande, äro dess brukare också i allmänhet rätt välbärgade. Industri finnes här inte, med undantag av de belysnings-ledningar för elektriskt ljus, som på de senare åren börjat byggas litet varstades i Ångermanland med tillgodogörande av den vattenkraft som här finnes nästan överallt.

Från den lilla socknen hör man nästan aldrig någonting om stridigheter i kommunalt eller kyrkligt hänseende, som eljes icke sällan förekomma inom andra socknar. Man tyckes här framleva sitt liv i lugn och ro. Och detta liv bör också vara idylliskt nog att döma av det intryck som naturen i Skog tyckes göra på främlingen. Jag skall i detta avseende tillåta mig att anföra ett uttalande.

Av Svenska Turistföreningens förträffliga årsskrift är boken för 1920 förnämligast ägnad åt beskrifningar över Ångermanland. Stockholmsjournalisten Ane Randel, säger i en sådan på tal om en landsvägsfärd från Ullånger: "Efter nattlägret i Skidsta gästgivaregård fick jag göra bekantskap med Ullångersbygden, åkte sedan backe upp och backe ned och mottog en ny uppenbarelse nåd, när blicken från ett backkrön svepte över något så jungfrulikt oberört som Skog, den lilla byn med kyrka och klockstapel på sluttningen vid ett litet inhav, Storsjön. Tänk dig, min läsare, en hel liten insjöskärgård av seglande; lövklädda holmar, en vänlig, munter befolkning mitt i skördeanden och en glad augustisol vållande ned sin rikedom över folk och få, lekmännens stugor och prästens fruktdignande örtagård . . .".

Jag har nyligen vid en bilfärd delat detta intryck. I en sådan idyll leva Skogs innevånare sitt lugna liv i en kanske rent av lycklig avskildhet.

En sådan rogivande avskildhet är emellertid icke synnerligen ägnad att ge flykt åt fantasien eller skapa poetiska värden, annat än möjligen hos någon enskild drömmare. Skog är också relativt fattigt på folkmusikalisk alstring. Men *en* spelman har dock socknen, vilken så väl genom egen musikalisk fantasi som genom mottaglighet för intryck från andra håll i förening med ett varmt inträse för allt vad tonkonst heter står som en bland förgrundsfigurerna i den ångermanländska folkmusiken.

SPELMÄN I SKOG.

ERIK BYSTEDT.

Hemmansägare, Gallsäter.

ERIK BYSTEDT ÄR EN GOD REPRESENTANT för den gedigna norrländska bondestammen i utveckling.

Han är lugn och trygg, men vaken och mottaglig, med sinnet öppet för en ny tids krav beträffande så väl själens som jordens odling, men på samma gång med något av gammal bondesläktskultur över sig, halvt bonde, halvt härreman, men ändå fullkomligt fri från alla de osmakliga drag som brukar känneteckna en s. k. "halvhärre".

Bystedt tillhör en gammal bondesläkt i Skog. Hans farfar ägde ett hemman i Gallsäter, vilket han överlät på sin son Jonas, som föddes 1856, och denne lämnade sedan i sin tur gården till sin son Erik, vilken var född där den 1 juli 1885. Eriks mor var Karolina Johanna, född den 21 november 1861 och dotter till hemmansägaren och handlanden Johan Nordlöf i Salteå i grannsocknen Nora.

Erik Bystedt har levt och bott i Skog alltjämt, utom när han någon gång varit kommenderad till militärtjänstgöring på andra håll. Hans musikaliska anlag ha gammalt ursprung och ha varit starkt påverkade. Hans faders morbroder torparen Jan Jansson i Trask i Skog, död 1887 omkring 75 år gammal, var en framstående fiolspelar. Hans morfar, den nyss nämnde Johan Nordlöf, spelade fiol och orgel samt var också god sångare. Hans far spelar också något fiol.

Erik Bystedts musikaliska anlag framträdde tidigt. Redan som liten gosse började han inträssa sig för fiolspel och sin första fiol tillverkade han själv vid 8 års ålder. När han skulle stämma den, gav han sig ledning för stämningen genom att sjunga början av den kända skolsången:

"När vi sitta i vår bänk och det heter: Eftertänk".

Hans musiköra hade nämligen klart uppfattat, i vilket tonavstånd strängarna på en fiol bruka vara stämde, och första takten av sången innehåller det härför riktiga tonsteget, en ren kvint. När han blev något äldre gjorde han sig en bättre fiol.

Så småningom lärde sig Erik på egen hand noterna i diskantklaven och detta har han naturligtvis haft nytta av i sin musikutövning. Han aktar sig dock för sammanblandningar av äkta folkmusik med en del modärnt gottköpskram som brukar serveras på grammofon, på goodtemplartillställningar o. s. v., men i stället har han t. ex. varit med om att i Skog bilda en liten stråkorkester, i vilken han själv spelar första fiol. Hans musikintresse är f. ö. mångsidigt. Genom förmedling av mig fick han år 1917 hos domkyrkoorganisten Fredrik Janson i Härnösand lära sig att stämma pianon, varmed han nu bl. a. sysslar i sin hemtrakt. En bonde som stämmer pianon enligt alla konstens regler — det hör minsann inte till vardagligheterna!

Bystedt har lärt några av sina melodier efter en jämte från "sörbygden" (söderbygden) Jonas Sellberg, som var nere i Skog en vinter såsom timmerhuggare. Se

t. ex. polska n:r 5. På senare tid, sedan Bystedt fått blicken öppen för värdet av att rädda gamla melodier, har han tecknat upp sådana som gått i arv efter hans fars morbroder Jansson i Träsk och även en del egna melodier. Han "gör" nämligen själv låtar. Såsom ett bevis för huru musiken leker honom i hågen må anföras, att han den 1 augusti 1918 kl. 10—11 f. m. komponerade en vals medan han satt på slättermaskinen, vilken vals han också kallat "På slättermaskinen" eller "Slåtтанvals". Det är n:r 4 bland hans valser. Den är ju märklig om inte annat så genom sin tillkomst. Vidare har han komponerat några duktiga polskor.

För den folkmusikaliska forskningen har Bystedt vunnit stort intresse och varit mig till god hjälp på mångahanda sätt. Så t. ex. påverkade han insändande till mig av uppgifter om *stjärngossesången* långt uppe i Norrbotten, då han 1916 var kommenderad dit upp i militärtjänst.

Bystedt har varit en av pristagarna vid flera spelmanstävlingar, ty han har en god repertoar och hans spel är klart, vårdat och stilfullt — i god samklang med hela hans eget framträdande.

Uppgifter och anmärkningar till Bystedts melodier.

När i mina notsamlingar förekommer melodier som spelats för s. k. "förstämd" fiol, d. v. s. med fiolen stämd på olika sätt, avvikande från den vanliga stämningen så har jag i regeln not-tecknat varje melodi så, som den faktiskt *klingade* vid utförandet, och icke så, som den borde skrivas enligt förevarande stämning. Detta därför, att de flesta som komma att taga del av dessa melodier torde vara pianospelande, vilka antagligen skulle få svårt att reda sig med melodierna, om dessa utskrivits efter de ovanliga fiolstämmningarna. Jag behåller emellertid notskrivningen enligt förstämd fiol för Bystedts melodier för att därpå lämna exempel för dem som därmed önska göra bekantskap, men har även utskrivit den första så som den klingar.

Beträffande Bystedts melodier må f. ö. meddelas följande:

Brudmarschen är efter Bystedts fars morbror Jan Jansson i Träsk.

Polskorna n:r 1, 2 och 3 äro efter Jan Jansson, *n:r 4* efter Bystedts far.

Polskorna n:r 5 och 6 äro efter sydjämten Sellberg, såsom komma från södra Jämtland äro de vanliga polskor, icke speciella jämtpolskor.

Polskan n:r 7 är från Nätra.

Polskan n:r 8 hade Bystedts far lärt av en gammal fiolspelarare från Ragunda, södra Jämtland.

I polskan n:r 9 (av Bystedt) spelas andra reprisen i 4:de läget.

Polskan n:r 12 kallade Bystedt "Blindtarmspolska". Den "knäppte han ihop" när han 1915 låg på lasarettet i Härnösand för blindtarmsinflammation.

Polska n:r 13 komponerade Bystedt nyåret 1918 och kallade "Nyårspolska".

Vals n:r 1 är komponerad av Bystedt och kallades av honom "Nordingråvalsen", emedan första reprisen hade inspirerats av en visa från Nordingrå, kallad "Lappkammen". Om denna visa meddelar Bystedt:

Förr fingo *lappar* bo i en kammare i en gård i Kårsta by i Nordingrå socken. Kårstabefolkningen var emellertid föga belåten med deras närvaro i byn, och för att hämnas på den som upplät bostad åt dem gjorde man en skamvisa, som började:

Lappkamma(r)n, lappkamma(r)n,
Nordingrå, Kårsta...

Texten sjöngs på en melodi, efter vilken här föreliggande vals har uppkommit.

Vals n:r 2 Första reprisen hade Bystedt lärt på spelmanstävlingarna i Härnösand 1912, i andra reprisen hade han "gjort det mesta själv". Vid † togs pizz med vänster hand.

Vals n:r 3 är en sångvals efter Nordlöf i Nora. Denne spelade ju, såsom ovan meddelats, både orgel och fiol och torde inte ha varit någon vanlig bondspelman. Valsen här har ju också starkt tycke av släpstegevals.

Texten till denna vals var enligt Bystedt följande:

Huldaste tärna,
för dig huru gärna
skulle din väg jag med blommor beströ.
Ja, för dig
förtjusande tärna,
för dig vill jag leva, för dig vill jag dö.

O, så låt mig då,
hulda flicka, få
föra dig omkring
uti valsens ring.
Uppå jorden är du
min himmel här.
Kom skönast får jag valsa med dig.

Din ljusa bild jag gömma vill,
du är för mitt hjärta så kär.
Dig vill jag evigt höra till
och i döden jag dig trogen är.

Det har sagts Bystedt att texten troligen skulle vara från Nora socken (i Nora har jag dock inte hört talas om den). Bestämt uppgives, att *spelmannen sjöng texten under spelningen*. Fordom förekom rent av att det trallades melodier *utan ord*, t. o. m. ganska svåra polskor.

Vals n:r 4 är den ovan omtalade "Slåttnanvals". Som man ser är första reprisens släpstegevals eller boston, den andra gammalvals.

